

JAVNO MNIJENJE O PRIJESTUPNICIMA I REHABILITACIJI U HRVATSKOJ: UTJECAJ SPOLA, DOBI, OBRAZOVANJA I RAZINE URBANIZACIJE

Ljiljana Mikšaj-Todorović

Aleksandar Buđanovac

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za poremećaje u ponašanju

SAŽETAK

Osnovni cilj ovog istraživanja je utvrđivanje strukture i smjera stavova javnosti o osuđenima i rehabilitaciji, povezanih sa spolom, dobi, obrazovanjem i urbanizacijskoj razini subjekata. Od posebnog bi znanstvenog i praktičnog interesa bilo istraživanje karakteristika stavova o rehabilitaciji u Hrvatskoj, naročito zbog mnogih socioekonomskih i političkih promjena koje su se dogodile tijekom posljednjih nekoliko godina.

Također, ovo bi istraživanje trebalo pružiti neke ideje o tome što bi se moglo dogoditi s alternativnim sankcijama u zajednici koje su nedavno uvedene u Hrvatskoj – hoće li se osuđenici susresti s otporom ili prihvaćanjem?

Ključne riječi: javno mnijenje, stavovi, osuđenici, rehabilitacija

1. UVOD

Do danas, u Republici Hrvatskoj nije provedeno niti jedno istraživanje vezano uz stav javnosti prema zatvorenima i bivšim zatvorenima, iako je očigledna potreba za takvim istraživanjima. Kazneni zakon, koji je aktualan od 1. siječnja 1998., predvidio je mogućnost pomaka sa zatvorske kazne na društveno koristan rad (uz pristanak osuđenika). Nadalje, kompetentne institucije sada razrađuju koncept probacije. Osim toga, u prijedlogu kaznenog zakona se također razvija mogućnost da zatvoreni osuđenici obavljaju društveno koristan rad.

Sve te inovacije se zasnivaju na podršci zajednice, ali osnovni stavovi društva prema osuđenima i programima rehabilitacije nisu bili identificirani, niti su identificirani stavovi građana prema maloljetnim prijestupnicima, iako se probacija za maloljetnike primjenjuje u Hrvatskoj već dugi niz godina.

Iz tog razloga, istraživanja vršena u Sjevernoj Americi uzeli smo (kao smjernice za razvoj istraživanja) opisana u ovom radu. Specifično, naše istra-

živanje je modelirano prema istraživanju Palmera, Guimonda, Bakera i Begina (1989). Rezultati do kojih su došli Palmer i njegovi suradnici indicirali su postojanje dva faktora: «povjerenje» i «punitivnost», koji su u širem smislu slični faktorima do kojih su došli neki drugi autori (Brillon 1984; Brillon i Louis-Guerin 1985; Carroll, Perkovitz, Lurigo i Weaver 1987). Čini se da se može identificirati rehabilitativna i punitivna orijentacija subjekata. Jedan od glavnih ciljeva šireg istraživanja kojega je ovaj rad dio, bio je istraživanje faktorske strukture Upitnika i usporedba s gore spomenutim rezultatima (Buđanovac, Mikšaj-Todorović, 1998).

Osnovni cilj ovog rada je utvrđivanje smjera stavova javnosti prema osuđenima i rehabilitaciji, u odnosu na spol, dob, obrazovanje i razinu urbanizacije subjekata. Od posebnog bi znanstvenog i praktičnog interesa bilo istraživanje karakteristika stavova o rehabilitaciji u Hrvatskoj, naročito zbog mnogih socioekonomskih i političkih promjena koje su se dogodile tijekom posljednjih nekoliko godina.

Također, ovo bi istraživanje trebalo pružiti neke ideje o tome što bi se moglo dogoditi s alter-

nativnim sankcijama u zajednici koje su nedavno uvedene u hrvatskoj penalnoj praksi – hoće li se osuđenici susresti s otporom ili prihvaćanjem?

2. METODA

2.1. Upitnik

Skala stavova Begina i Coutura (1980) sastoji se od 16 varijabli prevedenih na hrvatski. Još 5 originalnih varijabli pridodano je ovom upitniku, što čini upitnik od 21 varijable.

Varijable

1. Ne želim imati ništa s bivšim osuđenima.
2. Dijelio/la bih stan s bivšim osuđenikom.
3. Družio/la bih se s osobom koja je na uvjetnom otpustu iz zatvora.
4. U slučaju potrebe, pozvao/la bih bivšeg osuđenika u svoju kuću/stan.
5. Zaposlio/la bih bivšeg osuđenika.
6. Ne možete vjerovati nekome tko je bio u zatvoru.
7. Neugodno je družiti se s osuđenima.
8. Osuđenici su nesposobni zadržati posao.
9. Bivši osuđenik će uvijek lako ponoviti svoj zločin.
10. Sramio/la bih se da je netko u mojoj obitelji bio u zatvoru.
11. Uvjeti života u zatvorima trebali bi se poboljšati.
12. Osuđenici u zatvoru često žive u teškim uvjetima koje bi trebalo promijeniti.
13. Osuđenik je ljudsko biće koje ima ista prava kao i svi drugi ljudi.
14. Želio/la bih da se ponovo uvede smrtna kazna.
15. Osuđenici zaslužuju svoju sudbinu, čak i kada je ona vrlo neugodna.
16. Uvjeti pod kojima se dobiva uvjetni otpust trebali bi biti stroži.
17. Zločin će se smanjiti ako uvedemo strože kazne zatvora.
18. Treba ukinuti kazne, a protiv zločina se boriti drugim sredstvima.
19. Nije u redu da osuđenici u zatvoru besplatno žive o trošku države.
20. Osuđenike u zatvoru treba natjerati da zarade za smještaj.
21. Osuđenike u zatvoru treba obrazovati i naučiti ih poslu da se po izlasku uklope u život na slobodi.

Subjekti su odgovarali na svaku od ovih varijabli putem Likertove skale od 1 do 5, pri čemu 1 znači potpuno neslaganje, a 5 potpuno slaganje.

2.2. Uzorak

Uzorak sačinjava 2133 subjekata oba spola (1164 žene i 969 muškaraca), podijeljenih u tri dobnе grupe: 18-25 (N=929), 26-40 (N=615) i 41-60 (N=589). Prema razini edukacije podijeljeni su u tri grupe: nisko obrazovanje (N=160), srednješkolsko obrazovanje (N=1283) i fakultetsko obrazovanje (N=690).

722 subjekta bili su iz glavnog grada (Zagreba), 899 iz drugih gradova, a 512 sa sela.

2.3. Procedura

Uzorak je izabran iz telefonskog imenika, a subjekti su izabrani metodom slučajnih brojeva. Pedeset obučanih voditelja intervjua skupljalo je podatke intervjuirajući subjekte u njihovim domovima (po jednu osobu u svakom kućanstvu) u razdoblju od ožujka 1997 do ožujka 2000. Prikupljeni podaci obrađeni su na opisnoj razini, te metodom diskriminativne analize.

3. REZULTATI

Tablica 1: Frekvencije

ITEM	1 %	2 %	3 %	4 %	5 %
1. Ne želim imati ništa s bivšim osuđenima	533 25.0	691 32.4	338 15.8	342 16.0	229 10.7
2. Dijelio/la bih stan s bivšim osuđenikom	652 30.6	472 22.1	628 29.4	265 12.4	116 5.4
3. Družio/la bih se s osobom koja je na uvjetnom otpustu iz zatvora.	273 12.8	368 17.3	477 22.4	684 32.1	331 15.5
4. U slučaju potrebe, pozvao/la bih bivšeg osuđenika u svoju kuću/stan.	322 15.1	303 14.2	487 22.8	651 30.5	370 17.3
5. Zaposlio/la bih bivšeg osuđenika.	219 10.3	238 11.2	503 23.6	703 33.0	470 22.0
6. Ne možete vjerovati nekome tko je bio u zatvoru.	636 29.8	685 32.1	346 16.2	312 14.6	154 7.2
7. Neugodno je družiti se s osuđenima.	544 25.5	678 31.8	356 16.7	367 17.2	188 8.8
8. Osuđenici su nesposobni zadržati posao.	847 39.7	651 30.5	354 16.6	211 9.9	70 3.3
9. Bivši osuđenik će uvijek lako ponoviti svoj zločin.	339 15.9	662 31.0	565 26.5	416 19.5	151 7.1
10. Sramio/la bih se da je netko u mojoj obitelji bio u zatvoru.	689 32.3	467 21.9	360 16.9	317 14.9	300 14.1

Nastavak tablice 1					
11. Uvjeti života u zatvorima trebali bi se poboljšati.	164 7.7	167 7.8	646 30.3	487 22.8	669 31.4
12. Osuđenici u zatvoru često žive u teškim uvjetima koje bi trebalo promijeniti.	178 8.3	197 9.2	694 32.5	512 24.0	552 25.9
13. Osuđenik je ljudsko biće koje ima ista prava kao i svi drugi ljudi.	111 5.2	220 10.3	160 7.5	668 31.3	974 45.7
14. Želio/la bih da se ponovo uvede smrtna kazna.	985 46.2	229 10.7	331 15.5	206 9.7	382 17.9
15. Osuđenici zaslužuju svoju sudbinu, čak i kada je ona vrlo neugodna.	157 7.4	356 16.7	424 19.9	660 30.9	536 25.1
16. Uvjeti pod kojima se dobiva uvjetni otpust trebali bi biti stroži.	169 7.9	245 11.5	786 36.8	516 24.2	417 19.5
17. Zločin će se smanjiti ako uvedemo strože kazne zatvora.	467 21.9	445 20.9	337 15.8	423 19.8	461 21.6
18. Treba ukinuti kazne, a protiv zločina se boriti drugim sredstvima.	1052 49.3	452 21.2	273 12.8	224 10.5	132 6.2
19. Nije u redu da osuđenici u zatvoru besplatno žive o trošku države.	286 13.4	266 12.5	350 16.4	537 25.2	694 32.5
20. Osuđenike u zatvoru treba natjerati da zarade za smještaj.	178 8.3	243 11.4	290 13.6	608 28.5	814 38.2
21. Osuđenike u zatvoru treba obrazovati i naučiti ih poslu da se po izlasku uklope u život na slobodi.	61 2.9	29 1.4	102 4.8	377 17.7	1564 73.3

Varijable od 1-5 i 10 odnose se na osobne stavove prema bivšim osuđenima. Ovi stavovi su pozitivni u više od 50% slučajeva na tih 5 varijabli. Taj trend je suprotan jedino kod varijable koja se odnosi na život u istom stanu s bivšim osuđenikom. Ispitanici češće ne bi željeli dijeliti stan s bivšim osuđenikom. U prosjeku, 20% ispitanika ne može se odlučiti kakav je njihov stav prema bivšim osuđenima, dok ostali manifestiraju negativne stavove.

Varijable 6-9, 13 i 15 odnose se na opće stavove prema osuđenima i bivšim osuđenima. Nešto više od 50% ispitanika iznosi pozitivne stavove – osuđenima bi trebalo vjerovati, nije se neugodno družiti s njima, sposobni su da zadrže posao; ispitanici se ne bi stidjeli ako bi netko iz njihove obitelji završio u zatvoru. U isto vrijeme, ispitanici smatraju da osuđenici zaslužuju svoju sudbinu. Oko 15% ispitanika je neodlučno.

Sljedeća skupina sastoji se od varijabli 11, 12, 16, 20 i 21. Ove varijable odnose se na stavove o kazni zatvora. Ispitanici imaju liberalnije stavove prema uvjetima života; od osobite je važnosti stav prema radu i obrazovanju – većina uzorka (iznad 90%) slaže se da bi osuđenici u zatvoru trebali stjecati obrazovanje i profesionalnu obuku, kako bi mogli ostvariti svoj doprinos zajednici. Također, oko 70% ispitanika smatra sa bi osuđenici trebali plaćati radom svoj boravak u zatvoru.

Varijable 14, 17 i 18 odnose se na načine suzbijanja delinkvencije. Više od 50% ispitanika smatra da je smrtna kazna nepotrebna. Oko 70% ne smatra da bi kazne trebalo ukinuti. Ispitanici su podijeljeni oko primjene težih zatvorskih kazni. Ovi podaci pokazuju da više od 50% ispitanika ne pokazuje negativne predrasude, da prihvaća mogućnost osobne pomoći bivšim osuđenima pri njihovom povratku u zajednicu, da poznaju pojam rehabilitativnih ciljeva zatvorskih kazni, ali da također manifestiraju realističan stav o ulozi kažnjavanja u borbi protiv zločina.

Također, vidljivo je da većina ispitanika zagovara pravedan postupak prema osuđenima (smatraju da osuđenici zaslužuju posljedice svojih zločina, da trebaju zaraditi za svoj boravak u zatvoru, te da su oni ljudska bića s istim pravima kao i drugi ljudi).

3.1. Spol

Tablica 2: Karakteristični korijen			
Funkcija	Karakteristični korijen	% varijance	Kanonička korelacija
1	.037	100.0	.188

Tablica 3: Wilksova Lambda				
Test funkcija	Wilksova Lambda	Hi-kvadrat	df	Vjerojatnost
1	.964	76.686	21	.000

Tablica 4: Standardizirani kanonički diskriminantni koeficijenti funkcija (C) i struktura

Varijabla	C1	F1
1. Ne želim imati ništa s bivšim osuđenici- cima.	.287	.411
2. Dijelio/la bih stan s bivšim osuđenikom.	-.180	-.325
3. Družio/la bih se s osobom koja je na uvjetnom otpustu iz zatvora.	.101	-.260
4. U slučaju potrebe, pozvao/la bih bivšeg osuđenika u svoju kuću/stan.	-.607	-.508
5. Zaposlio/la bih bivšeg osuđenika.	.332	.013
6. Ne možete vjerovati nekome tko je bio u zatvoru.	.007	.215
7. Neugodno je družiti se s osuđenici- cima.	.192	.332
8. Osuđenici su nesposobni zadržati posao.	-.187	.062
9. Bivši osuđenik će uvijek lako ponoviti svoj zločin.	.217	.257
10. Sramio/la bih se da je netko u mojoj obitelji bio u zatvoru.	.130	.277
11. Uvjeti života u zatvorima trebali bi se poboljšati.	-.119	.086
12. Osuđenici u zatvoru često žive u teškim uvjetima koje bi trebalo promijeniti.	.197	.199
13. Osuđenik je ljudsko biće koje ima ista prava kao i svi drugi ljudi.	.380	.288
14. Želio/la bih da se ponovo uvede smrtna kazna.	-.353	-.401
15. Osuđenici zaslužuju svoju sudbinu, čak i kada je ona vrlo neugodna.	-.130	-.101
16. Uvjeti pod kojima se dobiva uvjetni otput trebali bi biti stroži.	.151	.083
17. Zločin će se smanjiti ako uvedemo strože kazne zatvora.	-.183	-.146
18. Treba ukinuti kazne, a protiv zločina se boriti drugim sredstvima.	.183	.181
19. Nije u redu da osuđenici u zatvoru besplatno žive o trošku države.	-.198	-.060
20. Osuđenike u zatvoru treba natjerati da zarade za smještaj.	.171	.067
21. Osuđenike u zatvoru treba obrazovati i naučiti ih poslu da se po izlasku uklope u život na slobodi.	-.117	-.024

Tablica 5: Funkcije na grupnim centroidima

Spol	F1
Žene	.175
Muškarci	-.210

Diskriminantna funkcija je definirana varijab-
lama 1, 2, 4, 7 i 14, ali također i 13, 10 i 9.

Viši rezultati na funkciji opisuju slijedeće sta-
vove: ne želim imati ništa s bivšim osuđenici-
cima, ne želim dijeliti stan s njima, ne želim ih pozivati u
svoj dom, neugodno je družiti se s bivšim osuđeni-
cima, smrtna kazna je nepotrebna, i osuđenici su
ljudska bića, bivši osuđenici će ponoviti zločin,
stid zbog bivših zatvorenika u obitelji.

Tabela grupnih centroida pokazuje da žene
manifestiraju ove stavove češće nego muškarci.

Iz toga proizlazi da su žene opreznije prema
osobnim kontaktima sa osuđenici-
cima i imaju neke
predrasude, ali u isto vrijeme, smatraju da su i osu-
đenici ljudska bića i da je smrtna kazna nepotrebna.
Te razlike u stavovima vjerojatno su rezultat činje-
nice da su osuđenici često muškarci; stavovi prema
njima određeni su fizičkim i kulturalnim karakteri-
stikama spolova. Muškarci manifestiraju manje
negativnih stavova prema osobnim kontaktima sa
bivšim osuđenici-
cima, i manje predrasuda prema to-
me da će oni opet počinuti zločin.

3.2. Dob

Tablica 6: Karakteristični korijen

Funkcija	Karaktari- stični korijen	% varijance	Kanonička korelacija
1	.102	87.0	.304
2	.015	13.0	.122

Tablica 7: Wilksova Lambda

Funkcija	Wilksova Lambda	HI	df	Vjerojat- nost
1	.894	237.512	42	.000
2	.985	32.033	20	.043

Tablica 8: Standardizirani kanonički diskriminantni koeficijenti funkcija (C) i struktura

varijabla	C1	C2	F1	F2
1. Ne želim imati ništa s bivšim osuđenima.	.060	-.039	.305	.048
2. Dijelio/la bih stan s bivšim osuđenikom.	.128	.265	-.081	.244
3. Družio/la bih se s osobom koja je na uvjetnom otpustu iz zatvora.	-.468	.141	-.399	.104
4. U slučaju potrebe, pozvao/la bih bivšeg osuđenika u svoju kuću/stan.	.177	-.170	-.165	-.009
5. Zaposlio/la bih bivšeg osuđenika.	.032	.338	-.134	.213
6. Ne možete vjerovati nekome tko je bio u zatvoru.	.161	.637	.346	.443
7. Neugodno je družiti se s osuđenima.	.197	-.039	.440	.142
8. Osuđenici su nesposobni zadržati posao.	.403	-.422	.483	-.120
9. Bivši osuđenik će uvijek lako ponoviti svoj zločin.	-.497	.125	.001	.162
10. Sramio/la bih se da je netko u mojoj obitelji bio u zatvoru.	-.038	.426	.197	.355
11. Uvjeti života u zatvorima trebali bi se poboljšati.	.061	-.017	-.070	-.178
12. Osuđenici u zatvoru često žive u teškim uvjetima koje bi trebalo promijeniti.	.083	-.392	-.016	-.245
13. Osuđenik je ljudsko biće koje ima ista prava kao i svi drugi ljudi.	-.058	.202	-.113	.089
14. Želio/la bih da se ponovo uvede smrtna kazna.	.001	-.185	.134	-.184
15. Osuđenici zaslužuju svoju sudbinu, čak i kada je ona vrlo neugodna.	-.090	-.258	.042	-.190
16. Uvjeti pod kojima se dobiva uvjetni otpust trebali bi biti stroži.	-.226	.089	.032	.065
17. Zločin će se smanjiti ako uvedemo strože kazne zatvora.	.391	.130	.452	.087
18. Treba ukinuti kazne, a protiv zločina se boriti drugim sredstvima.	.286	.233	.220	.193
19. Nije u redu da osuđenici u zatvoru besplatno žive o trošku države.	.309	-.380	.473	-.130
20. Osuđenike u zatvoru treba natjerati da zarade za smještaj.	.267	.284	.484	.132
21. Osuđenike u zatvoru treba obrazovati i naučiti ih poslu da se po izlasku uklope u život na slobodi.	.051	.037	.090	.040

Tablica 9: Funkcije na grupnim centroidima

Dob	F1	F2
1.00	-.354	0.030
2.00	.183	-.180
3.00	.367	.140

Druga diskriminantna funkcija, premda statistički značajna, preslabo je definirana da bi se mogla interpretirati. Zbog toga, razmatrat ćemo samo prvu funkciju. Ona je definirana varijablama 7, 8, 17, 19, 20, 13, 6 i 1. Gornji kraj funkcija znači slijedeće: Neugodno je družiti se s bivšim osuđenima, oni su nesposobni da zadrže posao, zločin će opadati ako se primjenjuju teže zatvorske kazne, osuđenici ne bi smjeli živjeti u zatvorima besplatno, trebali bi zaraditi za svoj smještaj, ne bi se trebalo družiti s osuđenima na probaciji, osobama koje su bile u zatvoru ne bi trebalo vjerovati, ne bi trebalo imati posla s bivšim osuđenima.

Tabela grupnih centroida pokazuje da su ti stavovi snažniji što je veća dob ispitanika.

3.3. Edukacija

Tablica 10: Karakteristični korijen

Funkcija	Karakteristični korijen	% varijance	Kanonička korelacija	Funkcija
1	.061	76.5	76.5	.240
2	.019	23.5	100.0	.136

Tablica 11: Wilksova Lambda

Funkcija	Wilksova Lambda	Hi-kvadrat	df	Vjerojatnost
1 do 2	.925	165.714	42	.000
2	.981	39.614	20	.006

Tablica 12: Standardizirani kanonički diskriminantni koeficijenti funkcija (C) i struktura

Varijable	C1	C2	F1	F2
1. Ne želim imati ništa s bivšim osuđenima.	.262	-.151	.482	-.166
2. Dijelio/la bih stan s bivšim osuđenikom.	.223	.195	-.050	.304
3. Družio/la bih se s osobom koja je na uvjetnom otpustu iz zatvora.	.200	.027	-.181	.228
4. U slučaju potrebe, pozvao/la bih bivšeg osuđenika u svoju kuću/stan.	-.161	.410	-.321	.414
5. Zaposlio/la bih bivšeg osuđenika.	-.059	-.168	-.280	.060
6. Ne možete vjerovati nekome tko je bio u zatvoru.	.394	.074	.615	.032
7. Neugodno je družiti se s osuđenima.	-.245	.025	.347	.035
8. Osuđenici su nesposobni zadržati posao.	.250	.407	.556	.276
9. Bivši osuđenik će uvijek lako ponoviti svoj zločin.	.082	-.161	.470	-.037
10. Sramio/la bih se da je netko u mojoj obitelji bio u zatvoru.	.281	.240	.509	.145
11. Uvjeti života u zatvorima trebali bi se poboljšati.	-.422	.223	-.275	.048
12. Osuđenici u zatvoru često žive u teškim uvjetima koje bi trebalo promijeniti.	.479	-.372	-.036	-.053
13. Osuđenik je ljudsko biće koje ima ista prava kao i svi drugi ljudi.	-.076	.164	-.196	.240
14. Želio/la bih da se ponovo uvede smrtna kazna.	-.153	-.533	.072	-.553
15. Osuđenici zaslužuju svoju sudbinu, čak i kada je ona vrlo neugodna.	.172	-.284	.263	-.341
16. Uvjeti pod kojima se dobiva uvjetni otpust trebali bi biti stroži.	-.279	.154	.047	-.004
17. Zločin će se smanjiti ako uvedemo strože kazne zatvora.	.427	-.128	.487	-.210
18. Treba ukinuti kazne, a protiv zločina se boriti drugim sredstvima.	.111	.069	.045	.156
19. Nije u redu da osuđenici u zatvoru besplatno žive o trošku države.	.082	.289	.259	.220
20. Osuđenike u zatvoru treba natjerati da zarade za smještaj.	-.030	.116	.241	.151
21. Osuđenike u zatvoru treba obrazovati i naučiti ih poslu da se po izlasku uklope u život na slobodi.	-.088	.082	-.149	.168

Tablica 13: Funkcije na grupnim centroidima

Edukacija	F1	F2
1.00	.765	.229
2.00	0.027	-.111
3.00	-.228	.153

Diskriminantna analiza prema razini edukacije izdvojila je dvije značajne funkcije. Druga funkcija je matematički konstrukt, te stoga neće biti analizirana. Prva funkcija je definirana varijablama 6, 8, 10, 1, 9 i 17. Gornji kraj te funkcije predstavlja slijedeće stavove: Ne treba vjerovati osobi koja je bila u zatvoru, bivši osuđenici nisu u stanju zadržati posao, osoba se treba stidjeti ako je netko iz njegove/njene obitelji bio u zatvoru, ne bi trebalo imati ništa s bivšim osuđenima, bivši osuđenici će vjerojatno ponoviti svoj zločin, broj zločina će se smanjiti ako se primjenjuju teže kazne zatvora. Ovi stavovi su karakteristični za ispitanike s nižim razinama edukacije; ispitanici s višim razinama edukacije imaju manje punitivne stavove.

3.4. Mjesto boravka

Tablica 14: Karakteristični korijen

Funkcija	Karakteristični korijen	% varijance	Kanonička korelacija	Funkcija
1	,038	80,4	80,4	,192
2	,009	19,6	100,0	,096

Tablica 15: Wilksova Lambda

Funkcija	Wilksova Lambda	Hi-kvadrat	df	vjerojatnost
1 through 2	,954	99,791	42	,000
2	,991	19,777	20	,472

Tablica 16: Standardizirani kanonički diskriminantni koeficijenti funkcija (C) i struktura

Varijable	C1	C2	F1	F2
1. Ne želim imati ništa s bivšim osuđenima.	.125	-.064	.297	.119
2. Dijelio/la bih stan s bivšim osuđenikom.	-.168	-.053	-.165	-.100
3. Družio/la bih se s osobom koja je na uvjetnom otpustu iz zatvora.	.337	-.242	.004	-.229
4. U slučaju potrebe, pozvao/la bih bivšeg osuđenika u svoju kuću/stan.	.085	.046	-.091	-.076
5. Zaposlio/la bih bivšeg osuđenika.	-.203	.303	-.236	.071
6. Ne možete vjerovati nekome tko je bio u zatvoru.	.254	.150	.344	.265
7. Neugodno je družiti se s osuđenima.	-.120	-.222	.243	.134
8. Osuđenici su nespособni zadržati posao.	.232	.106	.355	.275
9. Bivši osuđenik će uvijek lako ponoviti svoj zločin.	-.485	.381	-.010	.435
10. Sramio/la bih se da je netko u mojoj obitelji bio u zatvoru.	.500	.359	.500	.401
11. Uvjeti života u zatvorima trebali bi se poboljšati.	-.227	-.020	-.314	.077
12. Osuđenici u zatvoru često žive u teškim uvjetima koje bi trebalo promijeniti.	-.034	.265	-.219	.182
13. Osuđenik je ljudsko biće koje ima ista prava kao i svi drugi ljudi.	.186	-.081	.039	-.091
14. Želio/la bih da se ponovo uvede smrtna kazna.	-.301	.017	-.145	.004
15. Osuđenici zaslužuju svoju sudbinu, čak i kada je ona vrlo neugodna.	-.071	.213	.029	.180
16. Uvjeti pod kojima se dobiva uvjetni otpust trebali bi biti stroži.	-.118	-.158	.061	-.069
17. Zločin će se smanjiti ako uvedemo strože kazne zatvora.	.245	-.074	.268	-.027
18. Treba ukinuti kazne, a protiv zločina se boriti drugim sredstvima.	.283	.268	.207	.235
19. Nije u redu da osuđenici u zatvoru besplatno žive o trošku države.	.274	-.793	.464	-.369
20. Osuđenike u zatvoru treba natjerati da zarade za smještaj.	.272	.579	.467	.151
21. Osuđenike u zatvoru treba obrazovati i naučiti ih poslu da se po izlasku uklope u život na slobodi.	-.051	-.187	.007	-.167

Tablica 17: Funkcije na grupnim centroidima

Mjesto boravka	F1	F2
Zagreb	-.262	0.039
Drugi grad	0.08	-.106
Selo	.228	.130

Diskriminantna funkcija ekstrahirana kriterijem mjesta boravka definirana je slijedećim varijablama: 10, 19, 20, 8, 6 i 11. Gornji kraj znači slijedeće stavove: osoba se treba stidjeti ako je netko iz njegove/njene obitelji bio u zatvoru, nije u redu da osuđenici u zatvorima žive na trošak države, osuđenici bi trebali zaraditi za svoj boravak u zatvoru, oni nisu u stanju zadržati posao, ne može se vjerovati nekome tko je bio u zatvoru, uvjeti života u zatvorima ne bi se trebali poboljšavati.

Ovi stavovi su u korelaciji s razinom urbanizacije: ispitanici iz ruralnih područja imaju punitivnije stavove, a oni iz glavnog grada imaju najpozitivnije stavove prema osuđenima.

4. ZAKLJUČAK

Vidljivo je da populacija ima pozitivne stavove prema bivšim osuđenima i rehabilitaciji. Ovaj rezultat doprinosi mogućnosti primjene alternativnih sankcija u zajednici.

Ispitivanje stavova između skupina populacije pokazalo je da muškarci, mlađi ljudi, educiraniji ljudi i ljudi iz većih gradova imaju pozitivnije stavove. Stoga bi u primjeni alternativnih sankcija trebalo računati primarno na podršku ovih dijelova populacije. Također, postoji vidljiva potreba za educiranjem drugih skupina s negativnijim stavovima – starijim subjektima, manje educiranim, iz ruralnih područja.

Razvoj rehabilitativnih stavova u populaciji može biti značajan jer smatramo da takav pristup u politici kažnjavanja s vremenom pokazuje najbolje rezultate.

LITERATURA

- Begin, G., Couture, H. 1980: Construction et Validation d'une Echelle D'attitudes Envers les Detenu(e)s et Les Ex-detenu(e)s. *Revue Canadienne de Criminologie* 22: 3-16.
- Brillon, Y. 1984: Les Attitudes Punitives Dans la Population Canadienne. *Revue Canadienne de Criminologie* 26: 293-312.
- Brillon, Y., H. Louis-Guerin. 1985: "Justice Penale et Phenomene Criminel: Attitudes et Reactions du public." In D. Szabo and M. LeBlanc (Eds.). *La Criminologie Empirique au Quebec* (Ch. 6, pp. 187-237). Montreal: Les Presses de l'Universite de Montreal.

Budanovac, A., Mikšaj-Todorović, Lj. (1998): Metrijska svojstva skale za mjerenje stavova javnosti prema osuđenim osobama i njihovoj rehabilitaciji, *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 34, 1, 13-22.

Carroll, J.S., Perkowitz, W.T., Lurigio, A.J., and Weaver, F.M. 1987: Sentencing Goals, Causal Attributions, Ideology and Personality. *Journal of Personality and Social Psychology* 5: 107 - 118.

Cullen, F.T., Skovron, S.E., Scott, J.E., Burton, W.S. jr, (1990): Public support for correctional treatment: the tenacity of rehabilitative ideology. *Criminal Justice and Behavior*, 17, 1, 6-18.

Palmer, D. L., S. Guimond, M. Baker W., Begin G. 1989: A Factor-Analytic Study of English and French Forms of a Measure of Attitudes Toward Convicts and Ex-convicts. *Canadian Journal of Criminology* 31: 2, 155 - 167.